



Cuprins

Summary	9
Introducere	13
1. Lecturi curriculare în sfera literaturii pentru copii	17
2. Literatura pentru copii, „un efect de text” puțin predictibil	39
2.1. Trei „efekte de text”: a citi, a interpreta, a scrie	39
2.2. „Cazul Robinson”, un <i>après-coup</i> perpetuu	74
2.3. Estetica literară a admis estetica identității	83
3. Din nou despre literaritatea literaturii pentru copii	94
3.1. De la stilistica intențională la stilistica atențională	94
3.2. Literatura pentru copii, o literatură „a începutului de drum”	105
3.3. Adela Rogojinaru și modelul didactic al „lecturii pentru înțelegere”: pentru o angajare timpurie a competențelor lectorale funcționale	109
4. De la literatura populară la literatura populară pentru copii. Folclorul copiilor	120
4.1. Cultură și cultură populară, folclor și literatură populară	120
4.2. Literatură populară, folclor literar sau literatură folclorică. Caracteristici și perspective taxonomice	123
4.3. Creație populară și creație cultă. Creația populară, sursă de inspirație pentru literatura română cultă	127
4.4. O sinteză uitată: Emilia Comișel și folclorul copiilor	132
4.5. Imaginea lumii copilului din proverbele românești și maghiare traduse de Vőő István	145
5. De la literatura S.F. la literatura S.F. pentru copii.	153
I.C. Vissarion, creatorul basmului S.F. românesc	
5.1. Florin Manolescu și condiția literaturii S.F.: un reper obligatoriu în istoria genului	153
5.2. I.C. Vissarion, creatorul basmului S.F. românesc	182
Bibliografie	195



Table of contents

Summary	9
Introduction	13
1. Curricular readings in the field of children's literature	17
2. Children's literature, a less predictable "text effect"	39
2.1. Three "text effects": to read, to interpret, to write	39
2.2. "The Robinson Case", a perpetual <i>après-coup</i>	74
2.3. Literary aesthetics has admitted the aesthetics of identity	83
3. Returning to children's literature literarity	94
3.1. From intentional stylistics to attentional stylistics	94
3.2. Children's literature, a literature of the "beginning of the journey"	105
3.3. Adela Rogojinaru and the didactic model of "comprehension oriented reading": in favour of an early start for functional reading competence	109
4. From folk literature to children's folk literature. Children's folklore	120
4.1. Culture and popular culture, folklore and popular literature	120
4.2. Popular culture, literary folklore or folk literature Characteristics and taxonomic perspectives	123
4.3. Popular culture and high culture. Popular culture, a source of inspiration for Romanian high literature	127
4.4. A forgotten synthesis: Emilia Comișel and children's folklore	132
4.5. The child's world reflection in Romanian and Hungarian proverbs translated by Vöő István	145
5. From SF literature to children's SF literature.	153
I.C. Vissarion, the creator of Romanian SF tale	153
5.1. Florin Manolescu and the state of SF literature: a reference point in the history of the genre	153
5.2. I.C. Vissarion, creator of Romanian SF tale	182
References	195



Summary

This volume started as a selection of course notes which later shaped into a more comprehensive ensemble of theoretical observations or methodological reflections on children's literature. The sections and the chapters of the book as a whole alternate general perspectives (*Children's literature, a less predictable "text effect"* or *Returning to children's literature literarity*) with specific aspects or cases - namely *The Robinson Case*, *a perpetual après-coup*, *The child's world reflection in Romanian and Hungarian proverbs translated by Vöö Istvánor I.C. Vissarion, creator of Romanian SF tale*. Out of all the above mentioned, the last two represent specific analytical approaches; they rely either on the general perspective regarding the variable distance between folk literature and children's folklore, on the one hand, or from that of a movable line between fantastic literature as such and SF, on the other hand. The above mentioned specific aspects are accompanied by intercultural examples, such as Wass Albert's stories or the aphoristic literature translated by Vöö István.

Having in mind the need for a systematic approach required by the didactic academic use, as well as a theoretical affinity or methodological affiliation, we tried, accordingly, to retrieve, to reevaluate or to reinstate major contributions to this field, such as those of Emilia Comișel, Adela Rogojinaru or Florin Manolescu - some of which, were rather quoted than read, others, being rather assumed than quoted. Hence, the restitution of vast analyses and syntheses dedicated to children's folklore (Emilia Comișel), dedicated to the literarity of children's literature (Adela Rogojinaru) or to the SF phenomenon (Florin Manolescu).

The unitary character of each chapter in the paper has contributed to its overall unity; therefore, each chapter can be read as an article in itself. We must also mention that, given the multiple perspectives on several important theoretical aspects required by this type of approach, some reiterations are ultimately inevitable. Let us agree upon their necessary redundancy. We must also mention that

parts or chapters from this book can be found in previous versions published in the reviews and collective volumes selectively mentioned in the note at the end of this introduction*.

The extent of the theoretical domains and of the methodological aspects that we have approached varies according to publishing space, curricular extent of the topic, accessibility or interest, and according to our intention to either resume the discussion on specific subjects, or to approach them at a later time. All of the above have oriented the content of this first analytical selection, mirroring the current interests and needs diagnosed within this field. We shall pursue our work by investigating other theoretical and methodological areas and, at some other time, we shall present a new selection or review of the materials.

The so-called "curricular readings" from the first chapter lead to the conclusion that both didactic or school literature - canonically conceived as "addressed" to the target audience and proposing norms regarding the didactic conditioning - and the literature, "chosen" by the readers as a light, supplementary or optional reading which proposes intercultural models, offer, alternatively or in a complementary manner, the consecration grounds for children's and youth's literature, which are equally legitimate successful ways of "learning" the act of reading.

For Monica Spiridon, the study of literature within the generic framework of language proved, from the research practice perspective, one of the most profitable ways, because she benefited from a significant tradition: on the one hand, the reception theories and on the other hand, the group of factors that warrant, from the canonical perspective, for the literary quality of a message - these factors are school, literary criticism or the academic activity. In agreement with this point of view, we outlined, in the second chapter of the book, the fact that children's literature can indeed be understood as one of the functional ways of literature's working as literature in terms of performance, as well as productive activity, and as an encoding form for perceptive and receptive experiences, rooting from all the "text effects" typical to historically pre-written behaviours, in a socio-cultural or ideological given order.

The third chapter is dedicated to children's literature. First, we pointed out the need to cast a relativist perspective upon the excessive polarization - intentional or attentional - of the analysis of the

literarity of children's literature. In keeping with Adela Rogojinaru's definition of the phenomenon as a primary generative functional way of functioning of literature performance-wise, we pleaded for an early start for functional reading competence. Based on the concept of "emergent reading", children's (and youth's) literature was defined as literature of "the beginning of the journey", involving both the rational knowledge and the emotional development of young school children. We also presented the didactic model of "comprehension oriented reading" as a resourceful programme with considerable perspectives, capable of developing as a complementary or alternative methodology.

The last two chapters are dedicated to folk literature and to children's folklore; we also attempt to analyse the SF literature phenomenon, as revealed in an important work, singular in the history of the genre in our country. Emilia Comișel's synthesis places children's folklore as part of the national spiritual culture and analyses it as a specific genre, with particular content and artistic devices. Florin Manolescu's investigation on SF literature is outlined as a basic reference point in the history of the genre, proposing, among other remarkable aspects, the restitution of an original pioneer of our SF: I.C. Vissarion, creator of the so-called Romanian SF "tale".

In conclusion, children's literature is always retrievable in the general field of literature as a special case of archi-textuality, having a generative relation with the types of virtual discourse that represent the roots of its concrete present forms. In the field of these emerging texts, the most easily noticeable type of literarity in children's literature resides in its constant attempts to render the phenomenal (the profane world, history, human condition etc.) in an unusual manner, in its propensity to transcend individual experiences by allegorically relating common aspects to the exemplarity of the fundamental existential, generally human events.



Introducere

Pornind de la o selecție de note de curs, volumul de față s-a constituit ca o suită de considerații teoretice sau de reflectii metodologice asupra domeniului literaturii pentru copii. În ansamblul lucrării, progresia părților și a capitolelor se produce într-o ordine care alternează deschiderile generale (*Literatura pentru copii, un „efect de text” puțin predictibil sau Din nou despre literaritatea literaturii pentru copii*) și aspectele sau cazurile particulare, dintre care amintim aici „*Cazul Robinson*”, un après-coup perpetuu, *Imaginea lumii copilului din proverbele românești și maghiare traduse de Vöölstván* sau *I.C. Vissarion, creatorul basmului S.F. românesc*, ultimele două, spre exemplu, fiind demersuri analitice specifice, întreprinse fie din perspectiva distanței variabile dintre literatura populară și folclorul copiilor, fie din aceea a frontierei nestatornice dintre literatura fantastică propriu-zisă și literatura de anticipație științifico-fantastică. Nu lipsesc dintre aceste aspecte particulare nici exemplele în ordine interculturală, ca în cazul poveștilor lui Wass Albert sau al literaturii aforistice traduse de Vöölstván.

Nu numai din nevoi de sistematizare specifice uzului didactic universitar, ci și din rațiuni de afinitate teoretică sau de afiliere metodologică, am încercat, după caz, să recuperăm, să revalorizăm sau să repunem în drepturi contribuții esențiale în domeniu, cum sunt cele ale Emiliei Comișel, ale Adelei Rogojinaru sau ale lui Florin Manolescu, unele mai mult citate decât citite, altele, dimpotrivă, mai mult preluate decât citate. De aici, restituirea unor întinse texte de analiză și sinteză dedicate folclorului copiilor (Emilia Comișel), literarității literaturii pentru copii (Adela Rogojinaru) sau fenomenului SF (Florin Manolescu).

Caracterul unitar al fiecărui capitol al lucrării a contribuit la unitatea de ansamblu a lucrării, făcând în același timp ca oricare dintre capitulo să poată fi citit și ca un articol de sine stătător. Pe lângă aceasta, trebuie să subliniem și faptul că specificul analizei din mai multe perspective a unor aspecte teoretice mai importante a făcut ca,

în cadrul discuțiilor repetitive asupra problematicii respective, unele reluări să fie, în cele din urmă, inevitabile. Să le considerăm cazuri de redundanță necesară. Mai menționăm, de asemenea, că unele părți sau capitole ale cărții au cunoscut versiuni anterioare, publicate în revistele și volumele colective pe care le-am menționat selectiv în nota de la sfârșitul acestei introduceri.*

Analizele dedicate domeniilor teoretice și aspectelor metodologice abordate au fost tratate fie mai extins, fie mai restrâns, din diferite alte considerente, între care spațiul grafic, ponderea curriculară a problematicii în discuție, gradul de accesibilitate sau de interes, intenții de revenire asupra unor subiecte discutate sau de tratare ulterioară a acestora. Rațiunile respective au orientat, prin urmare, conținutul acestei prime selecții analitice, care corespunde delimitării unei anumite sfere de interes sau de necesitate diagnosticate ca atare la un moment dat, urmând ca, pentru investigarea altor domenii teoretice și metodologice, să revenim cu o altă ocazie și, firește, printr-o nouă selecție sau revizuire a materialelor.

Așa-numitele „lecturi curriculare” din primul capitol conduc înspre concluzia că atât literatura didactică sau școlară, instituită canonic ca literatură „adresată” publicului vizat și propunătoare a unor modele normative vizând condiționarea didactică, cât și literatura „aleasă” de către cititori ca literatură de plăcere, suplimentară sau optională, propunătoare a unor modele interculturale, deschid, pe căi alternative sau complementare, spații de consacrare a literaturii pentru copii și tineret în egală măsură legitime, ca modalități de succes în „învățarea” lecturii.

Pentru Monica Spiridon, studiul literaturii în cadrul generic al limbajului s-a dovedit în practica cercetării una dintre căile metodologice cele mai profitabile, beneficiind, în această direcție, de o tradiție semnificativă: pe de o parte, teoriile receptării, iar pe de altă parte, ansamblul factorilor care garantează canonic instituționalizarea unui mesaj ca literar, între care mediul școlar, critica literară sau activitatea academică. În deplin acord cu acest punct de vedere, am subliniat în al doilea capitol al lucrării faptul că literatura pentru copii poate fi înțeleasă, într-adevăr, ca unul dintre modurile de funcționare în sens performativ a literaturii ca literatură, ca activitate producătoare, ca formă de codificare a unor experiențe perceptive și receptive care se reclamă de la toate „efectele de text” specifice

comportamentelor literare prescrise istoric, într-o ordine socio-culturală sau ideologică dată.

În al treilea capitol, dedicat literarității literaturii pentru copii, am evidențiat, la început, necesitatea relativizării polarizării excesive, fie în sens intențional, fie în sens atențional, a analizei fenomenului literarității literaturii pentru copii. Urmărind, în continuare, contribuția Adelei Rogojinaru la definirea acestui fenomen ca mod generativ primar de funcționare a literaturii în general, în sens performativ, am prezentat această investigație din perspectiva unei pledoarii pentru o angajare timpurie a competențelor lectorale funcționale. Pornind, aşadar, de la conceptul de „lectură emergentă”, literatura pentru copii (și tineret) a fost definită ca literatură a „începutului de drum”, o literatură care antrenează deopotrivă cunoașterea rațională și dezvoltarea emoțională a copiilor de vîrstă școlară mică. Analiza a prezentat, de asemenea, și modelul didactic al „lecturii pentru înțelegere”, în termenii unui program cu resurse și perspective considerabile de dezvoltare într-o metodologie educațională complementară sau alternativă.

Ultimele două capitole ale cărții se opresc asupra domeniului literaturii populare și al folclorului copiilor și propun, de asemenea, și o radiografie a fenomenului literaturii S.F., așa cum se revelează aceasta într-o lucrare de referință, singulară în istoria genului la noi. În sinteza Emiliei Comișel, folclorul infantil, ca parte integrantă a culturii spirituale naționale, este analizat ca un gen aparte, cu un conținut și cu moduri de realizare artistică proprii, iar investigarea condiției literaturii S.F., întreprinsă de către Florin Manolescu, este prezentată ca un reper obligatoriu în istoria genului, propunând, între multe aspecte remarcabile, restituirea unui inedit pionier al literaturii noastre de anticipație: I.C. Vissarion, creatorul așa-numitului „basm” S.F. românesc.

Literatura pentru copii este, prin urmare, mereu recuperabilă în domeniul literaturii în general, ca un caz special de arhitextualitate, de relație generativă cu tipurile de discurs virtual din care derivă actualizările sale concrete. În câmpul acestor emergențe textuale, tipul de literaritate cel mai evident relevabil și în cazul literaturii pentru copii este acela care rezidă în tentativele constante de insolitar a fenomenului (profanul, istoria, condiția umană etc.), de transcendere a experiențelor individuale, prin raportarea alegorică a